

ТЭТГЭВРИЙН ЗЭЭЛИЙН ТАЛААРХ ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ЛАВЛАГАА

А.Пагма, Д.Жигваагүнсэл, Ө.Мөнхтунгалаа,

Судалгааны хүрээнд Америк, Европ, Азийн нэлээд хэдэн орны өндөр насны тэтгэвэр авагчдад хэрхэн зээл олгодог асуудлыг судалж үзэхэд өндөр насны улсаас олгодог суурь тэтгэврийг барьцаалан зээл олгохыг зохицуулсан “Тэтгэврийн зээлийн тухай” хуультай улс орон байхгүй байна.

Харин өндөр насны тэтгэвэрт гарсан хүмүүст банк ба бусад санхүүгийн байгууллагаас олгох зээлийн харилцаа нь банкны зээлийн талаарх эрх зүйн хэм хэмжээг зохицуулдаг гол эрх зүйн актууд, тухайн банкны зээлийн журмаар зохицуулагддаг байна.

Энэтхэг, Австрали зэрэг оронд өндөр насны тэтгэвэр авагчдад зайлшгүй шаардлагатай эмчилгээний төлбөр, гэр бүлийн хэрэгцээнд зориулан тодорхой хугацаагаар, тодорхой хэмжээний зээлийг хүүгүй олгодог ба Австралид Засгийн газраас нь тэтгэврийн насны зээл хүссэн иргэдэд зориулан дээрх хүүгүй зээлийг олгодог “Засгийн газрын тэтгэвэр авагчдад зориулсан дэмжлэг” нэртэй хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг юм байна.

Их Британид 2002 онд Улсын тэтгэврийн кредитийн тухай хууль /State Pension Credit Act 2002/ батлан улсын нэмэлт тэтгэврийг амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой, 65-аас дээш насны өндөр настнуудад улсын тэтгэвэр дээр нь нэмэлт тэтгэлэг байдлаар олгодог байна.

Доор зарим улс орны тэтгэврийн зээлийн эрх зүйн зохицуулалтыг товч авч үзлээ.

1. ИХ БРИТАНИ УЛС³⁵

Их Британи Улсад тэтгэврийг барьцаалсан зээлийн тухай хууль байхгүй бөгөөд харин өндөр настнуудад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг дараах хууль, журмаар зохицуулж байна. Үүнд:

- Улсын тэтгэврийн кредитийн тухай хууль /State Pension Credit Act 2002/,
- Улсын тэтгэврийн кредитийн журам /State Pension Credit Regulations 2002 (SI 2002 No. 1792)/,
- Тэтгэврийн тухай хууль /Pensions act/ гэх мэт.

Улсын тэтгэврийн кредитийн тухай хууль /State Pension Credit Act 2002/-иар өндөр настны эрүүл мэндийн үйлчилгээнд тусламж үзүүлэх, амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэхэд тусламж үзүүлэх зорилгоор олгож буй санхүүгийн дэмжлэг бүхий нэмэлт тэтгэврийн харилцааг зохицуулж байна.

Уг хуульд зааснаар дээрх зорилгоор олгож буй улсын нэмэлт тэтгэврийг амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой, 65-аас дээш насны өндөр настнуудад улсын тэтгэвэр дээр нь нэмэлт тэтгэлэг байдлаар олгодог.

Харин хувийн тэтгэврийн хуримтлалын сангаас ирээдүйн тэтгэврээ урьдчилан зээлэх үйлчилгээ байдаг. Өөрөөр хэлбэл тэтгэврийн насанд хүрээгүй ч гэсэн өөрийн тэтгэврийн хуримтлалаа барьцаалан урьдчилан зээл авч болдог байна.

³⁵About Pension Credit 2014. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/382513/pc10s.pdf

2. БҮГД НАЙРАМДАХ ЭНЭТХЭГ УЛС³⁶

Тус улсад “Тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн тухай” хууль үйлчилдэггүй байна. Энэтхэг улсад зээл хүссэн тэтгэврийн насны иргэдэд Иргэний хууль болон банкны үйл ажиллагааг зохицуулсан бусад хууль тогтоомжуудаар зээл авах харилцааг хуульчилсан. Зээл хүссэн тэтгэврийн насны иргэдэд тухайн банкны зээлийн журмаар зээл олгодог байна.

Тухайлбал, Энэтхэгийн төрийн банк нь тэтгэврийн сангаас 76 хүртэлх настай тэтгэвэр авагчдад 18 сарын хугацаагаар 25 мянган хүртэлх рупигийн зээлийг хүүгүйгээр олгодог байна. Харин банк зээл олгосон банкны үйлчилгээний шимтгэлд зээлийн үнийн дүнгийн 0.51 хувийн шимтгэл тооцож авна. Зээл хүссэн тэтгэврийн насны иргэн 25 мянган рупигээс дээш хэмжээний зээл авахыг хүссэн тохиолдолд тэрээр гэр бүлийнхээ гишүүдтэй хамтран зээл авах бололцоотой. Банк тухайн иргэний гэр бүлийнх нь гишүүдийн орлогын 33 хувиас хэтрүүлэхгүйгээр зээл олгох эрх зүйн зохицуулалттай болно.

3. АВСТРАЛИ³⁷

Австралид “Тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн тухай” тусгайлсан хуулийн зохицуулалтгүй болно. Банкны зээлийн тухайд ч “Тэтгэвэр барьцаалсан зээл” гэж тусгайлсан зээлийн төрөлгүй юм. Тэтгэвэр авагчид нь зээл авахыг хүссэн иргэдийн нэгэн адил хэрэглээний богино хугацааны зээлийн сонголт хийж үйлчилгээ авах эрхтэй байдаг байна.

Засгийн газраас нь тэтгэврийн насны зээл хүссэн иргэдэд зориулан **“Засгийн газрын тэтгэвэр авагчдад зориулсан дэмжлэг”** нэртэй хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг. Тус хөтөлбөр нь бага орлоготой тэтгэвэр авагчдад болон бусад тэтгэврийн насны хүмүүст санхүүгийн дэмжлэг шаардлагатай үед тэдний нийгмийн асуудлыг шийдэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилготой юм. Хөтөлбөрийн хүрээнд тэтгэвэр авагчдад дараах 2 төрлийн богино хугацааны зээлийг арилжааны банкаар дамжуулан олгодог байна.

Үүнд:

- 16 хоногоос 1 жил хүртэлх хугацаагаар 100-2000 хүртэлх ам.доллар, хүүгүй зээлдүүлнэ,
- Зээл хүссэн тэтгэврийн насны бага орлоготой иргэдэд зайлшгүй шаардлагатай эмчилгээний төлбөр, өрхийн хэрэгцээний нэн шаардлагатай эд зүйл худалдан авах, автомашины засвар үйлчилгээтэй холбоотой гэх мэт зардлуудад 12-18 сарын хугацаагаар 1200 хүртэлх ам.доллар хүүгүй зээл олгоно.

Тэтгэвэр авагчдад арилжааны банкаар олгогдох хэрэглээний зээлийн нөхцөл:

Тэтгэвэр авагчдад 4-6 долоо хоногоор 2000 хүртэлх ам.доллар, зээлийн хүүг тухайн банк тодорхойлж олгоно.

Тэтгэвэр авагчдад дээрх 2 төрлийн зээлээс гадна олон нийтийн сайн дурын санхүүгийн тусламжийн хөтөлбөрүүдээр дамжуулан зайлшгүй шаардлагатай өрхийн эд зүйлс худалдан авах зориулалтаар 800-3000 хүртэлх ам.долларын зээлийг бага хүүтэй олгохоос гадна өрхийн орлогыг дээшлүүлэх сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг байна.

³⁶Loans to pensioners, <https://www.sbi.co.in/portal/web/personal-banking/loans-to-pensioners>

³⁷Pensioner Loans, <http://www.finder.com.au/pensioner-loans>

4. АМЕРИКИЙН НЭГДСЭН УЛС³⁸

АНУ-д тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн асуудал сүүлийн жилүүдэд нэлээд хурцадмал яригдаж буй асуудлын нэг болж байгаа юм. АНУ-ын нэгэн сонины сурвалжлагч, сэтгүүлч Женифер Абелийн бичсэнээр: «Бидний амьдралд гунигтай боловч зайлсхийх аргагүй, үнэн баримттай нэгэн зүйл байна. Энэ бол «санхүүгийн хувьд хэчнээн хүнд байвч, таны энэ мэт хүнд байдлыг улам бүр муутгаж байж өөртөө ашиг олдог хүмүүс байгаа явдал юм. Ийнхүү ашиг олдог хүмүүсийн ихэнх нь тэтгэврийн зээлийг (бас тэтгэврээ урьдчилж авах ч гэж нэрлэдэг) нэлээд ашигтай бизнес гэж үздэг байна»³⁹ гэжээ. Үүнээс үзэхэд АНУ-д Тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн асуудал бизнесийн хэмжээнд хүрсэн ч тодорхой хууль эрх зүйн зохицуулалтгүй өнөөг хүрчээ. Ийм учраас, АНУ-ын Холбооны Худалдааны Комиссоос (Federal Trade Commission) тэтгэврээ урьдчилан авах төлөвлөгөөний аюул, эрсдэлийн тухайд анхааруулан сануулгыг (consumer warning) нийтлүүлсэн байдаг байна.

Мөн Форбос сэтгүүлийн 2013 оны 4-р сарын 30-ны дугаарт Жон Уасик хэмээх нийтлэлч «Тэтгэврийн зээл бол хараахан хуулиар зохицуулагдаагүй байгаа хор мөн» хэмээх нийтлэлийг гаргажээ. Түүний бичсэнээр бол энэхүү тэтгэврийн зээлд хамрагдагсдын ихэнх нь засгийн газрын эсхүл цэрэг армийн тэтгэвэртэй хүмүүс ба нэгэнт холбооны засгийн газрын албан хаагчид нь тэтгэврийн төлбөрөө гуравдагч этгээдэд шилжүүлэх нь хууль бус байдаг тул эдгээр компаниудын үйл ажиллагаа хууль ёсны гэдэг нь маш сэжигтэй бөгөөд тодорхойгүй хэрэг мөн гэжээ.⁴⁰ Мөн Холбооны Худалдааны Комиссын сануулгаас гадна Мэйне муж улсын Пайн Три Легал Ассистанс (Pine Tree Legal Assistance) хэмээх групп бүх АНУ-ын оршин суугчдад зориулж «Аюултай тэтгэврийн зээлийн таван шинж»⁴¹ гэдэг нийтлэл гаргасан бол Нью-Йорк Таймсийн «Тэтгэврийн зээл нь тэтгэврийн насныхныг илүү их өрөнд оруулж байна»⁴² гэх зэрэг нийтлэлүүдэд энэ талаар тодорхой бичжээ.

Улсын хэрэглэгчдийг хамгаалах агентлаг болох «Холбооны Худалдааны Комисс»-оос «Маргаашийн тэтгэврийн чекээ өнөөдөр бэлэн мөнгө болгож ав» гэсэн уриатай тэтгэврийн урьдчилгаа, тэтгэврийн худалдаа, тэтгэврийн зээл гэхчлэн янз бүрээр нэрлэгддэг тэдгээр бизнес үйлчилгээний хэрэглэгчдэд зориулан тэтгэврийн зээл нь ихэвчлэн их өндөр хүүтэй, хүү багатай байлаа ч өндөр татвар төлөхүйц нөхцөлтэй тул танд хохиролтой байдаг гэсэн сануулга, зөвлөмжийг өгсөн байдаг ажээ.

Зээл олгогчид нь ахмад дайчид эсхүл засгийн газраас тэтгэвэрт гарагсдыг гол үйлчлүүлэгчдээ болгодог нь тэднийг баталгаатай орлоготой гэж үздэг ба тэднийг банканд шинэ данс нээхийг санал болгодог. Ингэснээр тухайн дансыг зээл олгогч компани хянах боломжтой болохоор үл барам, энэ нь тэдний хувьд «Засгаас олгож буй тэтгэврийг гуравдагч этгээдэд шилжүүлж болохгүй» хэмээх хуулийн заалтаас зайлсхийн хийдүүлэх арга болдог байна.

5. ОРОСЫН ХОЛБООНЫ УЛС

Тус улсад «Тэтгэврийн зээлийн тухай» хууль үйлчилдэггүй. Өөрөөр хэлбэл, тэтгэврийг барьцаалсан зээлийн үйлчилгээ хийгдэх хуулийн зохицуулалт байхгүй.

Банкны зээлийн талаарх эрх зүйн хэм хэмжээг зохицуулдаг гол эрх зүйн акт нь Иргэний хууль ба мөн Банк, банкны үйл ажиллагааны тухай хууль, Төв банкны тухай хуулинд зээлийн харилцааны талаар зохицуулалтыг хуульчилсан.

³⁸Alternatives-pension-loans. <http://www.ptla.org/>

³⁹Jennifer Abel /reporter and editor for local newspapers in "Connecticut"/, May 2013- <http://www.ptla.org/alternatives-pension-loans>

⁴⁰John wasik, contributor, <http://www.forbes.com/sites/johnwasik/2013/04/29/pension-loans-still-unregulated-poison/>

⁴¹Alternatives-pension-loans. <http://www.ptla.org/>

⁴²Alternatives-pension-loans. <http://www.ptla.org/>

Зохих хууль тогтоомжуудын зэрэгцээ тодорхой банкны зээл олгох үйл явц нь тухайн банкны зээлийн журмаар зохицуулагддаг.

Иймд ОХУ-д банкууд тэтгэвэрт гарсан хүмүүст зээл олгохдоо хэрэглээний зээлийн хүрээнд бараг ижил нөхцөлөөр зээл олгодог байна. Үүнд:

- Жилийн хүү 16-25 хувь
- Зээлдэгч нь 65-70-аас дээшгүй настай байх
- Зээлдэгчийн 5 сарын тэтгэврээс илүүгүй хэмжээний зээлийг барьцаагүй олгодог.

* * *

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- State Pension Credit Act 2002- <http://lawvolumes.dwp.gov.uk/docs/a12-0101.pdf>
- Гражданский Кодекс РФ. base.garant.ru»
- Alternatives to Pension Loans- <http://www.ptla.org/alternatives-pension-loans>
- Jennifer Abel /reporter and editor for local newspapers in “Connecticut”, May 2013- <http://www.ptla.org/alternatives-pension-loans>
- John wasik, contributor, [HTTP://WWW.FORBES.COM/SITES/JOHNWASIK/2013/04/29/PENSION-LOANS-STILL-UNREGULATED-POISON/](http://WWW.FORBES.COM/SITES/JOHNWASIK/2013/04/29/PENSION-LOANS-STILL-UNREGULATED-POISON/)
- Loans to pensioners, <https://www.sbi.co.in/portal/web/personal-banking/loans-to-pensioners>
- Pensioner Loans, <http://www.finder.com.au/pensioner-loans>
- Пенсионный кредит. <http://www.ypensioner.ru/vse-o-kreditah-vzyat-kredit-pogasit-kredit>